

At Congregation Ahavath Torah
Englewood, New Jersey

Weekly Parasha Insights

Nasso 5776

Harav Shmuel Goldin, Chief Rabbi
Rabbi Chaim Poupko, Associate Rabbi
Rabbi Morty Kuessous, Assistant Rabbi

Published by: Raphael Benaroya

Parasha Discussion

By: Rabbi Mordechai Gershon (Yeshivat Lev HaTorah, Ramat Beit Shemesh)

Don't Lose a Mitzvah in the Moment

At the conclusion of this week's parasha we find a very detailed record of the contributions that the Nesiyim (tribal leaders) gave upon the dedication of the mishkan. In Chapter 7 verse 5, Hashem commanded Moshe to take these princely gifts. On the surface, this commandment seems to be extraneous and must cause us to wonder why Moshe had to be commanded to take the contributions. In general, national and community leaders need to organize elaborate campaigns and go about the difficult task of soliciting support for their community projects. In this instance the nesiyim approached Moshe *on their own* with generous contributions for the newly constructed mishkan and yet Moshe was unsure if he should accept them until Hashem told him to. How do we understand this?

Rashi explains the history behind this incident. When the time came to collect funds for the construction of the mishkan came, the nesiyim delayed sending financial support and rationalized that they would wait until the nation finished sending in its contributions. After that they would gladly make up the amount of money or supplies that were missing. Yet, the nation ended up providing more than enough money and supplies to build the mishkan and the nesiyim only contributed the precious stones that adorned the choshen (breast-plate) of the Kohen Gadol.

The former Chief Rabbi of Israel, Rav Mordechai Eliyahu (Jerusalem, 1929-2010), of blessed memory, explained that the nesiyim made two errors. The first was that their idleness during the campaign to raise funding for the mishkan's construction caused them to lose the opportunity to participate as much as they could have. Their delay cost them the fulfillment of a unique mitzvah, which was acquired by those who came first. Indeed, the nesiyim failed to follow the advice concretized by the sages generations later when they said *מצוה הבא לידיך אל תחמצנה* – loosely translated: if an opportunity to do a mitzvah comes your way, don't let it spoil (Talmud Bavli, Pesachim 4a). The second mistake of the nesiyim was in their perspective that lead them to justify their inaction. They convinced themselves that it was unnecessary to actively donate to the construction fund since they assumed that the nation would not succeed in raising the funds and they would then have the honor of completing the balance. This thought was self-aggrandizing. Due to these mistakes, Moshe was unsure whether it would be correct to allow the nesiyim to be the first to donate gifts on the day that the mishkan was dedicated.

Yet, explained Rav Eliyahu, when Hashem commanded Moshe to accept the gifts of the nesiyim, Hashem was attesting to the sincere teshuva of the nesiyim. They regretted their errors of not taking advantage of the opportunity to help build the mishkan and delaying this support at the expense of the nation's honor. In their desire to rectify these misdeeds, the nesiyim were the first individuals to approach Moshe with elaborate gifts at the mishkan's inauguration. Each tribal leader internalized this lesson and, therefore, all twelve came on that very day with their gifts even though the gifts were only to be accepted over the course of twelve days (one leader's gift per day). Each one wanted to be the first to offer his gift.

This is derived from the wording of the verse, which states that the nesiyim brought their gifts on *the day* that the mishkan's alter was anointed.

Three important lessons emerge from the mistakes and teshuva of the nesiyim. The first is that one should never postpone the performance of a mitzvah. Sometimes in our busy lives we delay doing a mitzvah and rationalize that we'll do it later or that we are simply too busy or tired. Yet, if we contemplate the fleeting nature of these priceless opportunities we may realize that each one must be pursued and accomplished because it might not be around forever. The second is that we should never seek to do a mitzvah for our own honor and certainly not in a way that will downgrade the honor of others. The third is that Hashem testifies about the sincerity of one's teshuva and that if one makes a mistake, but chooses to rectify his error and return to proper conduct, Hashem will lovingly and mercifully accept his teshuva.

מאורות בפרשה (רפאל בן-ארוי'ה)

פרשת נשא

סידרת נשא היא הארוכה בין כל הסידרות בתורה ובה קע"ו 176 פסוקים.

בתהלים בפרק קי"ט הנקרא "תמניא על פי שיש בה שמונה (תמניא) פסוקים בסדר הכ"ב אותיות התורה (8 X 22 = 176)) יש גם כן קע"ו 176 פסוקים, והוא הפרק הגדול בתנ"ך.

במסכת בבא בתרא יש קע"ו דפים והיא המסכת הגדולה בש"ס (לפי הדפים).

תיבת "עקב" גימטריא קע"ב ועם האותיות קע"ו, ובעשרת הדברות יש קע"ב תיבות, לרמז להכתוב והיה "עקב" תשמעון.

עוד בענין פרשת נשא

ברוב השנים קורים פרשת נשא אחר שבועות (בשנה זו בארץ ישראל קראו אותה ערב שבועות). וראיתי בספר פרדס יוסף (להר" יוסף פאצאנאווסקי זצ"ל כרך ז' עמוד צ"ב) שמביא שהחידושי הרי"ם בספר הזכות נמרזו בזה"ל: "המדרש מאריך יותר מכל מקום, גם הזוהר הקדוש ב"אידרא" מאריך יותר מכל התורה. ולמה? נראה, לפי שבכל שנה הפרשה (נשא) בחג שבועות שניתנה לננו התורה, ומתחדש בטוב השי"ת נתינת התורה, על כל השנה. ובנקודה שנקראת ראשית תלוי כל מה שאח"כ. והמדרש הוא שדורש וחוקר מהתורה, והזוה"ק מאיר אור התורה, ואומר "תא חזי" ובעת שהשי"ת מחדש ונותן בטובת עין, מתפשט שנוכל לידע ולדרוש ולחקור, גם האור מאיר ביותר".

עוד בענין פרשת נשא ושבועות

ב'ארץ צבי' ביאר ענין דפרשת נשא אחר שבועות, ע"פ דאיתא בגמרא (מגילה ל"א): שקורים פרשת התוכחה (בחוקותי) קודם שבועות משום ששבועות הוא יום הדין על האילנות ואנו רוצים שע"י קריאת התוכחה "תכלה שנה וקללותיה", אלו דברי הגמרא. ולכן כתב בארץ צבי קוראים אחר שבועות פרשת נשא, שיש בה ברכת כהנים, משום "תחל שנה וברכותיה". והתם (שם) אמרינן כמו כן גם לפני ראש השנה, שקוראים התוכחה (כי תבוא) משום "תכלה שנה וקללותיה", ונראה שראש השנה נמשך עד הושענא רבה שאז נגמר הדין של ראש השנה, כדאיתא בזוהר הקדוש (תרומה קמ"ב ע"א) שהגמר דין הוא בהושענא רבה, ע"כ תיכף למחרתו בשמיני עצרת קוראים "וזאת הברכה", (בחז"ל אין קורים וזאת הברכה עד שני ימים אחר הושענא רבה שכן מספיקא דיומא גם יום ראשון דשמיני עצרת אולי הוא הו"ר וגמר הדין) משום "תחל שנה וברכותיה".

רמז בשם הפרשה

הג"ר יחיאל בויס העיד שבשם הפרשה נשא מרומזים רוב הענינים הנזכרים בפרשה - ואלו הם :

"נ" - מרמז על נשיאים, נשיאת כפים, נשיאת ראש הנזיר.

"ש" - מרמז על שוטה, שילוח מחנות.

"א" - מרמז על (קרנן) אשם.

”אִישׁ אוֹ אִשָּׁה פִּי יַפְלֵא לְנֹדֵר נֹדֵר נֹזֵיר לְהִזִּיר לֵה” (ו' ב')

רש"י כתב: "נדר נזיר - אין נזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפרש מן היין", חכמים דרשו שירחיק מהתאוות ביניהם היין (ראה אבן עזרא) שהיין משחית הדעת ועבודת ד'. ומאירים דברי ה"כלי יקר" (שם): "כי יפליא לשון הבדלה והפרשה. ודבר זה יש לפרשו בשלושה פנים, האחד הוא שעל ידי היין אינו יכול להבדיל בין קודש לחול כמו שנאמר (ויקרא י ט - י): "יין ושכר אל תשת" וסמך ליה "ולהבדיל בין הקודש לחול". לכך אמר 'כי יפליא' כשירצה להבדיל בין הקודש לחול אז יזיר עצמו מן היין פן ישתה וישכח מחוקק (משלי לא ה) ... השני הוא לשון הפרשה מן תענוגי העולם הזה אשר היין ראש לכולם כמו שאמרו שמטעם זה נאמר במנוח: "למה זה תשאל לשמי והוא פלאי" (שופטים יג יח), היינו פלאי שמו כי כל מלאך נקרא על שם השליחות, ואני נשלחתי לעשות הבן הילוד נזיר מופלא ומופרש מכל עניני העולם הזה, ועל שם שנאמר, איש כי יפליא, לכך אני נקרא פלאי. ולכך אמר, כי יפליא, ולא אמר יפליאו, לפי שגם נדר של האשה תלוי באישה שהרי כל נדר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפירונו (במדבר ל יד), אם כן גם נדרה תלוי בו. ואין הכוונה בנזירות זה שיהיה פרוש מן היין שלושים יום ואחר כך יחזור להיות בסובאי יין כבראשונה דאם כן צדיק מה פעל, אלא הכוונה שירגיל את עצמו מעט מעט כי כל התחלות קשות ובשלושים יום הוי חזקה ששוב לא יהיה להוט אחריו כל כך. השלישי הוא על דרך שאמרו חז"ל (נדרים כב א) הנודר כאילו בנה במה וכו', ומאמר זה תמצא עליו פירוש יקר מאד לקמן בפרשת מטות (ל ג) עיין שם, וזה מסכים למאן דאמר שהנזיר נקרא חוטא (נדרים י א) והחטא הוא שבונה במה לעצמו והוא פורש את עצמו מכל העולם לנהוג איסור בדבר שהכל נוהגים בו היתר. לכך נאמר 'כי יפליא', שהוא רוצה להיות מובדל ומופרש מזולתו ובונה במה לעצמו, ודבר זה אינו מצוי בנשים כי מסתמא דעתם לפי שרואין סוטה בקלקולה ולא כדי לבנות במה לעצמם".

”כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם” (ו', כ"ג-כ"ו)

ראה בתרגום יונתן בן עוזיאל שתרגם את התורה לארמית אך בברכת כהנים מביא את הברכה כולה קודם בלשון הקודש ככתוב בתורה ורק אח"כ מתרגם ודורש כל אחד מהשלש ברכות. יש להקשות מדוע לא תרגם את הברכה לארמית בתחלה? אלו תחלת דברי התרגום יונתן בן עוזיאל: "כִּדְנָא תְּבָרְכוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַפְרָסָהוֹן יִדְיָהוֹן עַל דּוּכְנָא בְּהַדִּין לִישָׁן יִימְרוּן לְהוֹן יְבָרְכֶךָ יִי וְיִשְׁמְרֶךָ יָאֵר יִי פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ יִשָּׂא יִי פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם".

ובלשון קודש: "כך תברכו את בני ישראל בפרישת ידיהם על הדוכן בזה הלשון יאמרו יברכך יי וישמרך. יאר יי פניו אליך ויחנך. ישא יי פניו אליך וישם לך שלום". כלומר יונתן בן עוזיאל מבאר כיצד על הכהנים לברך ובאיזה לשון שיברכו ומבהיר שבלשון הקודש יעשו זאת, לפיכך לא תרגם כאן. (וכן תנן במס' סוטה דף ל"ב שחייבים הכהנים לברך ברכת כהנים בלשון הקודש בלשון הפסוק כדכתיב "כה" תברכו).

ועוד יש אומרים, שהתורה נקראת שנים מקרא ואחד תרגום וכך תינתן ההזדמנות לקרוא את הברכה שלש פעמים.

ממשיך התנא בתרגומו ומדרשו על כל אחת ואחת מהברכות: (שם כ"ד): "יְבָרְכֶינְךָ יִי בְּכָל עֶסְקָךָ וְיִטְרִינְךָ מִן לִילֵי וּמְזִיגֵי וּבְנֵי טִיהָרְרֵי וּבְנֵי צְפָרִינְרֵי וּמְזִיקֵי וּטְלוּיֵי". ובלשון הקודש (בתוספות המפרש הנקרא "ביאור יונתן"): יברכך יי בכל עסקך, בנכסים, וישמרך, מן מיני מזיקים ושדים, לילית, ומיני קליפות ורוחות רעות השורים בין השמשות, ושדים מפחידים, ובני שדים של יום, ובני שדים של בוקר, ומזיקים, ושדים של לילה וצפרירים הם שדים השורים בבוקר מלשון צפרא.

(שם כ"ה): "יִנְהַר יִי סִבְר אַפּוּי לְךָ בְּמַעֲסָקָךָ בְּאוֹרֵינִיתָא וְיִגְלֵי לְךָ טְמִירָן וְיִיחֹוס עֲלֶיךָ". ובלשון הקודש (בתוספות ביאור): יאר יי סבר פניו לך בעסקך בתורה וכתב הגמ' שזהו מאור התורה כדכתיב נר מצוה ותורה אור, ויגלה לך סודות התורה דטמירין מיודעי חן (ר"ת חכמת הנסתר) ויחוס עליך.

(שם כ"ו): "יִסְבֵּר יִי סִבְר אַפּוּי לְךָ בְּצִלוֹתֶיךָ וְיִשְׁוֵי עֲלֶיךָ שְׁלָם בְּכָל תְּחוּמֶיךָ". ובלשון הקודש (בתוספות ביאור): ישא יי סבר פניו לך בהתפללך וכן הוא בספרי ישא ד' פניו אליך בשעה שאתה עומד ומתפלל שנאמר: "ויאמר הנה נשאתי את פניך" וישים עליך שלום בכל גבולך.

"כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם" (ו' כ"ג)

יש לדרוש מדוע "אמור להם" לשון רבים אך כל הברכות לשון יחיד?

והטעם שברכת הכהנים בלשון יחיד אע"פ שבתחלתה לכלל, שהברכה נכונת לכל ישראל ללמדנו שכל הברכות לכל אחד מישראל מקבלים רק כשכל ישראל שרויים באחדות ונחשבים כאיש אחד ולא יקבלו שפע אישי כשמחלוקת שרוי ביניהם.

וזה שנחתמת הברכה בשלום ללמדנו שמותנה בשלום ביניהם. נאמר במשנה (סוף מס' עוקצין): "אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקדוש ב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כ"ט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". שהשלום מחזיק ברכה.

"כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם" (ו' כ"ג)

מדוע פורשים הכהנים אצבעות ידיהם? נאמר בשיר השירים פרק ב': "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים", ובמדרש, זאת השכינה שמציצה בין רוחי אצבעות הכהנים בזמן הברכה. וחייבים הכהנים להיות בפחד שהשכינה מביטה דרכם, (ולכן אסור להסתכל בידי הכהנים בשעת הברכה).

ועוד בתהלים (צ"ז ה'): "הֲרִים בְּדוֹג נְמֹסוּ מִלִּפְנֵי יְיָ וְגוֹיֵי רִית כְּהִנִּים.

"יְבָרְכֵךָ ה' וְיִשְׁמְרֵךָ" (ו' כ"ד)

איתא במדרש (י"א ה'): "ר' יצחק אומר והלא אם מבורכים הם שמורים ואם שמורים המה מבורכים ומה ת"ל וישמרך מיצה"ר שלא יוציאך מן העולם וכה"א (משלי ג) כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד".

כלומר, נשאלת כאן שאלה למה צריך "וישמרך" אחרי שכבר נאמר "יברכך ד"י". ורומז המדרש שבעצם הברכה המתקבלת ע"י האדם מדי כרוכות בו סכנות רבות. וככל שהאדם מתברך כן גדול יותר להיות כשלונו. אין כל ערובה שיהיה בכוחו של האדם להתגבר על נסיונות, תאות, ויצרו הרע ולכן דרושה לו שמירה חדשה. ושים לבך שלא בסכנות העורבות לו בחוץ מדובר אלא דוקא אלו הנובעות מקרבנו הוא.

ה"אור החיים" מרחיב בענין ודורש שהברכה עצמה עלולה להיות לו לרועץ באומרו (שם): "יברכך ה' וישמרך. הקדים הברכה ואחר כך השמירה, לומר שיצוה ה' שמירתו להם לפי ערך הברכה וגדולתה. עוד ירצה שכל כך תהיה גדולת הברכה עד שיצטרך ה' לשומרך. עוד ירצה יברכך ולא יסובב רעה מהברכה כדרך פן תאכל ושבעת וגו' (דברים ח')".

דהיינו הברכה עצמה עלולה להיות מקור הרועץ וראינו כך באזהרות נישנית בתורה ככתוב (דברים ל"ב ט"ו): "וישמך ישורון ויבעט" ועוד (שם ח' י"ב): "פן תאכל ושבעת ... ורם לבבך ושכחת את ד"י ואמרו חז"ל (ברכות ל"ב): "אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר" שע"י הברכה יבוא להתנשאות עד כפירה במיטיבו.

"יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְדֵּךָ" (ו' כ"ה)

ברש"י ע"פ מדרש (שם): "ויחנך יתן לך חן" כלומר, שיתן חנך בידי בני אדם אחרים. וכן גם ב"אור החיים" (שם): "פירוש יתן לך חן וחנינה, ועיין מה שפירשתי בפסוק (בראשית לט, כא) ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו וגו'".

וגם ראיתי מפרשים הפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" שרואים רצון כרצוי - שיהיה רצוי ע"י אחרים.

המדרש תנחומא רואה ב"ויחונך" מעין דרישה ותביעה לא ברכה - "שתהיו חוננים זה את זה" בדברי הפסוק (דברים י"ג י"ח): "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך".

ע"פ המדרש הגדול התימני (מתוך מדרשי הספרי ומכילתא) "ויחנך" משמעותו לחון את ישראל בדעת ובבינה שכך מבקשים בתפלת שמונה עשרה - וחננו מאתך חכמה בינה ודעת ברוך אתה ד' חונן הדעת" וזו בקשה חשובה למתנה גדולה ורבת ערך.

"יִשָּׂא ה' פְּנֵיו אֵלַיךְ וְיִשֵּׁם לְךָ שְׁלוֹם" (וי"ו)

וברש"י (שם): **"ישא ד' פניו אליך יכבוש כעסו"**. וה"אבן עזרא" מכיר בתוצאות חמורות בהסתר פנים של הקב"ה ואומר (שם): **"ישא ד' פניו אליך. היפך אעלים עיני מכס (ישעי' א, טו). והטעם, כאשר פירשתי, כי בכל מקום שתפנה יהיה פניו נושאות אליך. וישם לך שלום - כטעם לא יגע בד רע (איוב ה, יט), לא מאבן, לא מחיה רעה ולא מאויב"**.

וכך ראינו בפרשת בחקתי את הברכה (ויקרא כ"ו י'): **"ונתתי שלום בארץ"** עליו אומר רש"י: **"אם אין שלום אין כלום"** ורבו המדברים בשבח השלום שהוא הטוב העליון. אומר המדרש: **"השלום שקול כנגד הכל" ו"אין לך טוב בעולם יותר מן השלום"**.

ואומר ברורות ה"אור החיים" (שם): **"והמשכיל בתיבת שלום ידע כי הוא זה יסוד עולם המחזיק בעליונים ובתחתונים והוא כל המחזיק ברכה כשאין מפריד, וזה הוא סוד ושמך את שמי על בני ישראל שגמר אומר ואני אברכס"**.

הפטרות נשא

(שפטים י"ג ב'-כ"ה)

פרשת נשא מדברת בחוקי נזיר. ההפטרות, מעין הפרשה, מספרת בהולדת שמשון שהיה מיועד להיות נזיר.

בפרשה נאמר (במדבר ו' ב'): **"איש או אשה כי יפלא לנדר נזיר להזיר לה": מנין ושכר נזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל"**.

וממשיך (שם): **"כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל: כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימם אשר נזיר לה קדש יהיה גדל פרע שער ראשו"**.

וכן בהפטרות מלמד המלאך לאמו. אשת מנוח (שפטים י"ג ד'-ה'): **"ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא: כי הנך הרה וילדת בן ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים"**.

סיפור ההפטרות אירע בזמן שישראל היו חטאים לד' וסובלים מיד פלשתים ארבעים שנה. השם בחסדיו בוחר במנוח בן לשבת דן (מהקטנים שבשבטים) להביא בן הוא שמשון, שימציא ישועה לעמו.

ראה גם שהפרשה מדברת בלשון **"יפליא לנדר נדר וגו'** וכן בהפטרות נאמר במנוח (שפטים י"ג ח'): **"למה זה תשאל לשמי והוא פלאי"**. (ראה הסבר ה"כלי יקר" לעיל בחלק מאורות בפרשה).

להבהרת הענין נחזור לפרשה להבין משמעות הנזירות.

ברש"י (וי' ב'): **"נדר נזיר, אין נזירה בכל מקום אלא פרישה אף כאן פירש מן היין (ספרי כ"ג) "**. וזה למה? ממשיך רש"י (שם ג'): **"להבדיל עצמו מן היין לשם שמים ... שהיין משכר"**. ה"אבן עזרא" מוסיף בהסבר (שם): **"יפלא - יפריש, או יעשה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחר תאותם. נדר נזיר פי' נדר להיות נזיר, כי נזיר הוא תאר השם. וינזרו (ויקרא כב, ב) מגזרתו, שירחק מהתאות, ועשה זה לעבודת השם, כי היין משחית הדעת ועבודת השם"**.

כלומר הנזירות עוזרת לקרב האדם לבוראו ומסירה מכשולים שיעמדו לו לערוץ. לפיכך מתרה המלאך באשת מנוח להכין עצמה לקראת לידת בנה שמשון. להפריש מיין ומאכל טומאה שיהיה הנולד מיועד לגדול כנזיר כהכנה לגאול עמו.

סיפורי צדיקים

אחריות של היחיד בישראל לגורל הרבים

(מספר פרפראות לתורה במדבר עמוד 54)

רבי משה בן יעקב חגיז, היה מן החכמים הבולטים בירושלים במחצית הראשונה של המאה הי"ח. בצד גדולתו בתורה בנגלה ובנסתר, פעל הרבה למען מוסדות התורה והחסד של עירו הענייה. לשם כך ביקר בכמה ארצות באירופה כשד"ר (שלוחא דרבנן). והלהיב את המוני היהודים לדרשותיו המתובלות באגדות ובמשלים.

פעם פנה רבי משה אל קהל השומעים ושאל: "היאך אנו מתוודים ביום הכיפורים על חטאים שלא חטאנו בהם מעולם, ביודעים ובלא יודעים? כלום מותר לו לאדם מישראל לעמוד בבית הכנסת ביום הקדוש ולהעיד על עצמו דבר שקר?"

רבי משה הפסיק לרגע את שטף דבריו, והתבונן בקהל הגדול שמילא את אולם בית המדרש מפה לפה. ונוכח הרחש שעבר בקרב השומעים, הגביה רכי משה את קולו. ואמר אספר לכם מעשה המובא במדרש (ויקרא רבה) ותמצאו בכך תשובה לשאלה שהיצגתי זה עתה לפניכם.

מעשה בחבורת אנשים שהפליגו בספינה לתוך הים הגדול, וכאשר התרחקו מן החוף, ומכל עבר נראו רק שמים ומים, נטל אחד מקדח והתחיל לפרוץ פרצה בדופן הספינה, הגובל בתאו.

גערו בו הנוסעים בקול גדול, ואמרו "מה המעשה שאתה עושה במקדח שבידך? השיב להם האיש בתמימות מעושה: "מה איכפת לכם מה שאני עושה? הרי את הפרצה אני קודח בתא הפרטי שלי."

קראו כנגדו שאר הנוסעים בחרדה: "כולנו מצויים בספינה אחת המהלכת על פני מים רבים, וכאשר תפרוץ חלילה פרצה קטנה בתא שלך, יעלו המים ויציפו עלינו את הספינה כולה."

סיפור זה של חז"ל, המשיך רבי משה בקול רועם, מלמדנו מוסר השכל חשוב, שחכמינו הקדמונים תמצתו אותו בכלל הגדול: "כל ישראל ערבים זה לזה" (שבועות ל"ט ע"א), ולכן לא די לנו בכך שאנו בעצמינו נמנעים מכל חטא ועוון, אלא הננו נושאים גם באחריות על חטאים של הזולת, ועל כך מתוודים אנו לפני בורא עולם ביום הכיפורים.

ועוד אמר רבי משה באותו מעמד, בפרשת נשא אמר "איש או אישה כי יעשו מכל חטאת האדם והשיב את אשמו בראשו וגו'", (ה' ו-ז'). התורה פונה אפוא בפסוקים אלה ליחיד החוטא, ומדריכה אותו כיצד לכפר על עונו. והנה אמר באותו עניין "והתוודו את חטאתם אשר עשו" (ה' ז') בלשון רבים. נמצאנו למדים מכאן, שכל אדם בישראל צריך להתוודות לא רק על חטאיו שלו אלא גם על חטאי הזולת, כי כל ישראל ערבים זה בזה, ואחראים זה לחטאו של זה."

DEDICATIONS

In Memory

Michael Bittan z"l son of Franciska and
Michel Bittan mt"l

לרפואה שלמה

לראשון לציון הרה"ג אליהו בן טובה
(בקשי דורות) שליט"א

For dedications please email asaftamir@verizon.net one week in advance

בענין זהירות בכבוד הבריות

"וּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמָּשָׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת קַרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה נְשִׂא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂא אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ אֶת קַרְבָּנָם לְחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" (ז' י"א-י"ב)

פרשת נשא מדברת בפירוט רב על הקרבנות שהביאו הנשיאים לחנוכת המזבח. כל נשיא ונשיא משבטי ישראל הביא את אותן פריטים (מתנות) וקרבנות ומפרט הכתוב כל אחד ואחד למרות שתוכן הפרטים היו שווים. יש לשאול למה כך בחר הכתוב ולא תיאר את המתנות פעם אחת בלבד ומצא לנכון לחזור ולפרט בכל אחד מהנשיאים מתנה זהה? למה חזר על תיאור המתנה בשמו של כל נשיא ונשיא?

עונה ע"כ הרמב"ן (ז' ב'): "והנכון בטעם הכתוב, כי הקדוש ברוך הוא חולק כבוד ליראיו וכמו שאמר: כי מכבדי אכבד, (ש"א ב ל), והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהסכימו עליו יחד, ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחבירו וכבוד את הנקדמים בדגלים בהקדמת ימים, אבל רצה להזכירם בשמם ובפרט קרבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד, לא שיוזכר ויכבד את הראשון "זה קרבן נחשון בן עמינדב" ויאמר: ,וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו, כי יהיה זה קצור בכבוד האחרים. ואחרי כן חזר וכללם, להגיד שהיו שקולים לפניו יתברך. וכן אמרו שם בספרי (נשא קס): מגיד הכתוב שכשם ששוו כולם בעצה אחת כך שוו כולם בזכות, קערות כסף שתיים עשרה, הן הן שהתנדבו ולא אירע בהן פסול".

ע"פ הרמב"ן מלמדת התורה כלל חשוב - שלא יהיה קיצור בכבוד כל אחד ואחד, שכולם שקולים לפניו יתברך. וכולם שווים בזכות. ואם כך נוהג הקב"ה, מה נעשה אנחנו המצווים ללכת בדרכיו?

ועוד, אחרי שהזכיר את קרבנות הנשיאים בפרטן הוסיף וכלל אותם בסיכום ואמר (ז' פ"ד-פ"ח): "זאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמָּשָׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל קֶצֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר מִזְרְקֵי כֶּסֶף שְׁנַיִם עָשָׂר כְּפוֹת זָהָב שְׁתֵּים עָשָׂר וּגוֹי".

ע"כ אומר רש"י (שם): "כל כסף הכלים וגו' - למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן, שוקלן אחד אחד ושוקלן כולן כאחד, לא ריבה ולא מיעט". ומסביר ה"שפתי חכמים" "כל אחד מכוון למשקל חבירו .. והטעם נראה לי להורות אף שלכל אחד מן הנשיאים היה כונה בקרבנו כנגד שבטו וכמו שכתב רבינו בחיי בפרשה הזאת היו השיעורים והמשקלות כולם שווים להורות שכונת כולם לקל אחד ברוך הוא". וכל זה מעיד שהיו כל אחת מן המתנות שווים לכל נשיא ונשיא ולכל שבט ושבט ללא התחשבות בגודלו או ביחוסו של השבט.

הקב"ה חולק כבוד ליראיו

איתא במדרש (במדבר י"ד סי' ג'): " ויבא מלך הכבודי שהוא חולק כבוד ליראיו. יוסף הצדיק מתיירא מן הקדוש ברוך הוא כמ"ד (בראשית לט): "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים" ונתן כבוד להקב"ה שלא נגע בה מפני יראתו, אמר לו: חייך לבן בנך אני פורע שאחלוק לו כבוד שאתן לו רשות להקריב את קרבנו ביום קדש שלי ולא יהיה נזוק הה"ד ביום השביעי נשיא לפני אפרים וגו'".

ואלו דברים נפלאים. הקב"ה, המלך שהכל חייבים בכבודו הוא ברוב כבודה ועונה חולק מכבודו הוא ליראיו שהרי "אין מדותיו של הקב"ה כמדת בשר ודם". הרי מלך בשר ודם מגביל קרבתו אליו מפני הכבוד שחייבים לו אחרים, אך לא כן הקב"ה. ראה דוגמאות רבות שמביא המדרש בנידון, ואחת מהם בולטת במיוחד, שבשביל חלוקת הכבוד ליוסף הצדיק שהיה ירא אלקים בשבילו הראה ד' שכניו למצרי שהיה שוכן את יוסף. כשראה אותו מצרי את יוסף מברך להשם תמיד ביקש לראות את אותו האלקים. תשובת יוסף היתה: אין אתה יכול לראות את החמה כיצד תוכל לראות את בוראה? אומר הקב"ה ליוסף: מבטיח אני לך שבשביל כבודך שלך אני נגלה אל המצרי הזה, וזהו שנאמר "וירא אדוניו כי ד' עמו". מפליא!

לתת כבוד לכל אחד ואחד

איתא במס' ברכות (י"ט ע"ב): "גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה", כאן חכמים מחלו בכבודם וגזירתם הם בענין הלאו של לא תסור מדברי חכמים משום כבוד הבריות.

ועוד ידוע מאמרז"ל: שראוי לכבד כל אדם אם הוא חכם ממנו ראוי לכבדו על חכמתו, ואם אני חכם ממנו נמצא שהוא צדיק ממני שאני חוטא במזיד והוא חוטא בשוגג. אם הוא עשיר ראוי לכבדו על עושרו שהרי גדולי ישראל רבי ור' עקיבא היו מכבדים את העשירים (עירובין פ"ו) כי המלך (הקב"ה) חפץ ביקרו. ואם אני עשיר והוא עני נמצא שאני חוטא שאיני עושה צדקה כדבעי למעבד והוא צדיק בכך ואמרו בגמרא (פסחים ק"ג): "כל היודע בחבירו שיש בו דבר אחד טוב יותר ממנו חייב לנהוג בו כבוד".

וראה דבריו המאירים של ה"פלא יועץ" (ספר א' עמוד רע"ח): "וזכרני שראיתי במדרש שראוי לכבד את העני ולקום מפניו לכבוד השם יתברך, דכתיב (תהלים קט לא): "כי יעמוד לימין אביון". ידוע מאמר התנא (אבות ד א): "איזהו מכובד המכבד את הבריות". ועוד אמר שם "אל תהי בז לכל אדם". ולא טוב עושה מי שחולק כבוד לעשירים ומקל בכבוד העניים, כי ה' יריב את ריבם ותובע עלבונם, כי יגדל צערם ומתרעמים על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. וכשאדם עושה סעודה ומקדיש קרואיו, מה טוב ומה נעים שיהיו מסובין עשירים עם עניים על שלחן אחד, כי בזה מתכבדים. וכן כל עשיר שמראה פנים שוחקות לעני, ומדבר עמו ומחלק לו כבוד, למצוה רבה יחשב לו, כי מחיה לב נדכאים ומשמח לב אמללים. ובפרט אם קרוביו עניים מרודים, לא יהא לבושה להראות שהם קרוביו, רק יקרב את קרוביו ויבקרם בשמחתם ובחגים, וזהו כבודו. וראוי לאדם שיהא בו מדעת קונו, שהוא מחבב את העניים, ומבקר אותם. וכתיב (ישעיהו נו ט) "אני את דכא אשכון". ידוע שרצונו של אדם זהו כבודו. וראוי לירד לסוף דעת כל אחד ואחד ולעשות רצונו, ושיבטל רצונו מפני רצון אחרים. וכבר ספרו על רבנו האר"י זכרונו לברכה, שארע פעם אחת, שתלמיד חכם אחד, לא היה מכירו, ורצה לילך לפניו, ואף הוא היה מתכוין לילך לאחריו, כדי לעשות רצונו ולכבדו, וישא ביום ההוא קל וחומר על אחת כמה וכמה ראוי ליהרר בכבוד מלך הכבוד".

שכר שמים למכבד לחבירו

אומר הפסוק (במדבר ז' פ"ד): "זאת חַנְכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל קִצְרֹת כֶּסֶף וְגוֹ". איתא ע"ז במדרש (י"ד סי' י"ג): "מאת נשיאי ישראל מגיד הכתוב שכשם ששוו כלם בעצה אחת כך שוו בזכות ר' שמעון אומר מה ת"ל 'מאת נשיאי ישראל', מלמד שנתנדבו מעצמן והיה קרבן כולו שוה כארכן, כך רחבן, כך משקלן ולא הקריב אחד מהן יותר על חבירו שאילו הקריב אחד מהן יותר על חבירו לא היה קרבן אחד מהן דוחה את השבת אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם חלקתם כבוד אחד לחבירו ואני חולק לכם כבוד שתקריבו ביום שבת שלי כדי שלא יהא הפסק בקרבנכם".

דהיינו, היות וכבדו זה את זה להביא קרבן שוה וע"כ לא התעלה איש על חבירו וחלקו בכך כבוד איש לרעהו צוה להם הקב"ה שכר וחלק להם כבוד שנשיא אפרים (אלישמע בן עמיהוד) הקריב ביום השביעי, הוא שבת (יומו של הקב"ה) כדי שלא יהיה הפסק בקרבנם וזה גם סימן האחווה והאחדות ביניהם שלא היה בקרבנם כל הפסק.

כבוד לזולת מקדם את השלום

פרשת קרבנות הנשיאים נסמכה לברכת הכהנים אותה חותם כל הברכות בשלום. וכבר אמרו חכמים "אם אין שלום אין כלום" לפיכך אחרון לברכות, ככלי המכילם באה ברכת השלום ומיד אחרי כן בא ענין נדבת הנשיאים ומוסר הכבוד שנהגו זה בזה והביאו אחוה ואחדות ביניהם.

איתא במדרש (י"א סי' ז'): "גדול השלום שאפי' המתים צריכין שלום שנאמר (בראשית טו): "ואתה תבא אל אבותיך בשלום" ואומר "בשלום תמות" וכו'. ר' מאיר אומר: גדול הוא השלום שלא ברא הקדוש ברוך הוא מדה יפה מן השלום שניתנה לצדיקים. שבשעה שנפטר מן העולם שלש כתות של מלאכי השרת מקדימין אותו בשלום. הראשונה, אומרת (ישעיהו נ"ז): "יבא שלום", שנייה אומרת (ישעיהו נ"ז): "יינוחו על משכבותם" והשלישית אומרת (ישעיהו נ"ז): "הולך נכוחו" ולא דיין לצדיקים שמיתתן בידי כבוד שנאמר (ישעיהו נח): "כבוד ה' יאספך" אלא שמקלסים לפניהם: "בשלום יבוא שלום", גדול השלום שלא ברא הקדוש ברוך הוא מדה יפה כמו השלום ומנעה מן הרשעים שבשעה שנפטרין מן העולם ג' כתות של מלאכי חבלה מקדימות אותו וכו'".

וקשה. האם יש איזה קטטה ומריבה בין המתים שצריכים אל השלום? עונה ע"כ ה"כלי יקר" (במדבר ז' י"ב): "המתים צריכין שיהיה שלום בין החיים כי אם אין שלום בין החיים והם מחרפים זה את זה עד מהרה ירוץ דברו לחרף את החיים ואת המתים עד

שאפילו לשוכני עפר אין מנוחה בקבר מריב לשונות של החיים. כמעשה של ההיא שהיתה קבורה במחצלת של קנים (ברכות יח ב – ראה שם) וכמעשה בכל יום בדורינו, על כן צריכין המתים שיהיה שלום בין החיים ואז ינוחו על משכבותם שלום".

ועוד (שם): "גדול השלום שניתן שכר התורה והמצות שנאמר (ויקרא כו): "ונתתי שלום בארץ", גדול השלום שניתן לאוהבי תורה שנא' (תהלים קיט): "שלום רב לאוהבי תורתך", גדול השלום שניתן ללומדי תורה שנאמר (ישעיה נד): "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך", גדול השלום שניתן לעושי צדקה שנאמר (שם /ישעיהו לב): "והיה מעשה הצדקה שלום", גדול השלום ששמו של מקום קרוי שלום שנאמר (שופטים ו): "ויקרא לו ה' שלום", גדול השלום שדרי עליונים צריכין שלום שנאמר (איוב כה): "עושה שלום במרומיו", והרי דברים ק"ו ומה אם במקום שאין איבה ושנאה צריכין שלום ק"ו למקום שיש בו כל המדות הללו".

ופה סוד סמיכות פרשיות ברכת השלום ומעשה הנשיאים. ראה דברי ה"כלי יקר" (שם): "ואחר שהזכיר חותם כל הברכות והוא השלום, מיד התחיל בפרשה אשר בה רמוז גם כן השלום כי מטעם זה נאמר בראשון וקרבתו בוי"ו העיטוף כאילו קדמו אחר שלא יהיה תפארתו לאמר: 'אני הקרבתי ראשון', גם לא הזכיר בו שם נשיא שלא יתנשא לאמר: 'אני אמלוד' כי הגאון סיבה לכל ריב ולכל נגע. ואמרו עוד (שמות רבה טו ו): שכל שנים עשר שבטים אלו נמשלו לשנים עשר מזלות שהולכים כהולך בסולם לאחוריו, שכל אחד סובר אני ראשון. ומטעם זה האריכה התורה בזכרון כל הקרבנות בכל שנים עשר נשיאים כדי שלא לעשות שום אחד טפל לחבירו וכל זה סיבת השלום". דבר נפלא הוא!

להזהר בכבוד חבירו אפילו אם אין חשש שיפגע

ראיתי בספר "מחשבות מוסר" (להרה"ג ר' אליעזר מנחם מן שך זצ"ל, ראש ישיבת פונוביז, עמוד תנ"ז) הערתו החשובה עד כמה נורא כבוד חבירו, שאפילו שהקב"ה לא כתב בפרשת הנשיאים: 'וכן הקריב כל נשיא ונשיא', אלא פירט כל אחד ואחד למרות שהביא אותו קרבן והגיעו לאותה מטרה וברור שעשו הכל לכבוד שמים, ואם כן עשו (לשם שמים) הרי אין חשש שיפגעו אם לא יפרטו קרבנם – אף על פי כן מצאה התורה לנכון להמנע אפילו מקצת מזעיר של זלזול וחסר כבוד אישי ולפיכך חזרה התורה על הפסוקים ונוצרה פרשה שלימה. וכל זאת ללמדנו להיות זהיר בכבוד זולת אפילו אם אין כל חשש שיפגע מדברים או ממעשים.

כיבוד אב ואם וכיבוד חכמים

ידוע שגדול החיוב בכבוד ההורים שהשווה הכתוב כבודם לכבוד המקום (ראה קידושין ל') והמזלזל בכבודם גדול עונו. וכן גדול כבוד חכמים וחיוב לחלוק להם כבוד כמפורש בש"ס ובזוהר.

נקדיש לנושא זה בס"ד מאמר בפני עצמו ולא נרחיב בדיבור כאן אלא להאיר הדרך ולעורר המחשבה בל ישכח שחיוב מאד בכבודם ולא יגבה לבו להקל בכבודם ויחשוש בכבודם וימעט מכבודו הוא.